

Orcsik Roland

Autoinferno

Fenyvesi Ottó szelektív hulladéka

Fellini 8½ című klasszikus filmjének nyitójelenetében egy hatalmas kocsisort látunk a többsávú autópályán. Az egyik autóban egy férfi törölgeti a bepárasodott ablakokat. Az autó füstölni kezd belülről, a férfi kétségbeesetten próbál belőle kiszabadulni. Végül felnyitja a tetejét, s onnan az égbe emelkedik, ám nem tud elrepülni, valaki még odalent kötelet hurkolt a lábára. Amikor megrántják a kötelet letről, mint valami köldökzsinórt, a férfi zuhanni kezd, ám mielőtt a földbe csapódna, fölébred, s kiderül, csupán álmodta az egészet. A jelenet a kényelemre, a sebességre, a luxusra épülő civilizáció árnyoldalát mutatja: a bezártságtól, a magánytól, a gépiesedéstől, a poszthumanizálódástól való szorongást. A művészetben gyakran tematizált autó mint az ipari civilizáció jelképe ezáltal lesz kollektív magánpokollá, magánbörtönné.

Fenyvesi Ottó *Autoinferno*¹ című kollázsa a '80-as évekből ugyancsak az autó és a sebesség, valamint a karambolmotívumok által hozható párhuzamba Fellini alkotásával. A sebesség és a karambol esztétikája és fetiszizációja egyben a Cronenberg-film, a *Crash* témája is. A film J. G. Ballard '73-as, azonos című regényén alapul, ezek szerint a civilizációt nem pusztán a sebesség, illetve a kényelem, hanem a veszély, a halállal való versengés is izgalomba hozza. Fenyvesi kollázsa ezenkívül Wolf Vostell karambolokból leszázalékolt autós dá-coll/age-happeningjeivel, illetve az újrealizmus alkotójának, César összeprézelt autór roncsaival is rokonítható. Ezeket az alkotókat mind a kapitalizmus kritikája hozza közös nevezőre.

Fenyvesi *Autoinferno*jának jobb oldalán egy sötétzöld, kisebb méretű kocsihátsót látunk, amely különböző korokból származó autókban, pontosabban autófragmentumokban, kocsitörmelékben, szemétben végződik. A szemét tematizálása a művészetben a kubisták óta van napirenden és rendszerint átértékelő szerepet kap. A jugoszláv művészetben (például Leonid Šejka és a Mediala csoport) szintén társadalombíráló szerepet töltött be a *junk art* (Lawrence Alloway). Fenyvesi *Autoinferno*jában a képregényes kocsirészletek kormányossal, motorral, gumirészletekkel, karosszériákkal, sebességmérővel és egyéb alkatrészekkel vegyülnek, ironikussá teszik a sebesség utópiájának roncsait. Fenyvesi legtöbb kollázsához viszonyítva itt alig találunk betűket, szöveges tartalmat. A kép a *Félszárnyas rohanat* című kollázs kontrasztos párjaként is fölfogható, amelyen ugyanannak az autónak a motorháztető elejét látjuk, míg a kocsi hátsó fele szöveges, vizuális szemétdomb benyomását kelti.

Az *Autoinferno*n mindössze két szöveges elemet látni: egy zöld formula oldalán olvashatjuk a „benetton” márkanevet, illetve a képregényből kivágott autó motorházán a rendszámot. Ez a kollázs

1 FENYVESI Ottó, *Buzz off!*, Veszprém, Művészetek Háza, 1994 (Vár Ucca Tizenhét), 27.

inkább a képnyelv, a szavak nélküli képvers jegyében működik. Az is fontos, hogy a képen csupán kis zöld formulában látunk emberi alakot, ám azt is félig, ráadásul fehér egyenruhába csomagolva, sisakkal a fején. A fókuszban a dehumanizált, a fogyasztói társadalom hulladéka látható.

Az élővilágra, a természetre a kép bal felső sarkában, egy utazótáskán álló fekete kutya utal. A kutya szimbolikusan is érthető, felidézheti az egyiptomi Anubist, illetve a görög alvilág őrét, a háromfejű Kerberoszt. A kollázs címével összefüggésben, a kutya itt a civilizációs autoinferno, a magánpokol alvilági őre, Istene: mérlegre teszi a halott szívét, s attól függően engedi tovább az alvilágban az istenekhez vagy a démonokhoz. Ez a kutya a káosz angyala, amely Fenyvesi versvilágában is megszólal:

ennek a kurva világnak fogytán a benzinje,
fogytán a dunsztja, egyáltalán és általában
fogytán az értelme, fogytán az élet, a kurva
fogytán a szféra, az energia, fogytán a bio²
(A káosz angyala)

Fenyvesi kollázs-poétikája posztapokaliptikus jellegű, az ellenművészeti gesztusrendszer a humanista világgép hidegháborús összeomlását, a kapitalizmus gátlástalan metasztázisát, a „biológiai pokolgép” (Virág Zoltán) tájkép-robbantását veszi szemügyre. Ezek a kollázsok a sokszorosítás aurafosztó technikával készült vizuális nyelvet, a médiatartalmakat darálják szét. A káosz, az anarchia, a rendszer-és középpont-nélküliség energiája, kisugárzása, a lázadás, a harag hatja át Fenyvesi kollázsait. A romantikus romesztétika a bontás, a civilizációs bomlás föltárulkozásává válik.

Egy barátom sokat túlórázik, lakáshitele van, családjá, sokszor erején felül teljesít. A túlórázás miatt keveset látja a szeretteit, amitől depresszióssá vált. A depresszióját családi kirándulással oldja, és működik is, egészen addig, míg vissza nem tér a céghez, és újabb plusz munkákat nem kap. Nem meri visszautasítani a főnökét, mert akkor új munkahelyen is gondolkodhat. És talán éppen ez a baj, a nem-et mondástól, a nomádságtól való félelem. Fenyvesi Ottó művei megtörik a merev formákat, a nem-et mondás kalandjára, a punk tekintélyre köpő pimaszságára bátorítanak: „Punk’s version of anarchism was, then, partly based on a loosely-informed historical concept but more broadly adopted as a rhetorical position invoking a sense of liberty, personal freedom, individualism and anti-authoritarianism, not totally dissimilar to the sentiments of earlier generations of rock ’n roll rebels, from Woody Guthrie to Bob Dylan, or from Jerry Lee Lewis to the Who.”³ Fenyvesi kollázsai a punk anarchista individualizmusából kiindulva vizuális Molotov-koktélok.

Az olasz futuristák, Marinetti és társai a huszadik század elején nagy lelkesedéssel írtak ódákat a sebességhez és a géphez. Ugyanilyen ragyogó szemekkel nézték a pusztító tákolmányokat, a tankokat, az ágyúkat, a bombákat (és nem utolsósorban Mussolini fasiszta masinériáját). A tömegpusztító nukleáris fegyverek, a gázkamra pedig ennek az utópiának a fekélyes bimbózásai lettek. A háborúk szüneteltetése után azonban továbbra sincs eltakarítva a fertőző ideológiai szutyok.

2 FENYVESI Ottó, *A káosz angyala*, Chicago, Bp., Framo Publishing, M-Szivárvány Alapítvány, 1993, 50.

3 ROSS BESTLEY, *Big a little a. The graphic language of anarchy = The aesthetic of our anger. Anarco-Punk, Politics and Music*, eds. Mike DINES, Matthew WORLEY, Colchester, New York, Port Watson, Minor Compositions, 2016, 46–47.

Míg Marshall McLuhan és Quentin Fiore a '60-as években némi reménnyel figyelték a média-masszázst, addig Fenyvesinél a „szabadság foglyai” a zajjal, a szakadással, a törésvonalakkal, a képrobbantásokkal, a kollázsos anarchiával és káosszal jelzik, a média tőkései olyan szinten torzítják a valóságképünket, hogy az, amit én-nek hiszünk, pusztán szépen becsomagolt ego-termék. Az „információs bomba” korszakában újabb függőségek tüneteit érezhetjük: „Addig is, a gyors közlekedési eszközök betegsége, a *kinetózis*, rövid időre mozgássérülteket csinál belőlünk, kukkoló utazókat, s ez a betegség előzi meg logikusan a *pillanatnyi távközlés betegségét*, s hamarosan a multimédia-hálózatok drogosai, a net-kábítószerek és egyéb kibernetikai punkok elkapják majd az IAD (internet addiction disorder, azaz internetfüggőségi zavar) betegséget, a memóriájuk összekuszálódik, s mindenhol beérkező képek, elhasznált, összevissza és rosszul összehordott szimbólumok lerakóhelye lesz belőle.”⁴

A piac és a média nemzeti és multinacionális ellenőrei korlátok közé szorítják és a politikai, gazdasági profit érdekében hasznosítják az emlékezetünket, az ösztöneinket, a jövőképünket. No future!, okádta ki magából a Sex Pistols énekes, Johnny Rotten, és ez a tagadás ma is érvényes generációs jelszóvá vált. Fenyvesi antiművészete, mint egy graffiti, világosan jelzi, hogy *van, aki nyugtalan* a globalizált börtönben. Nem szépít, a mocskot leplezi le, a taszítót, a kicicomázott világkonstrukciókat.

4 Paul VIRILIO, *Az információs bomba*, ford. ÁDÁM Anikó, Bp., Magus Design Stúdió Kft., 2002, 42–43.

A kultúra rozsdamarójaként hat. Az *Autoinferno* kollektív magánpokla rokon azzal, amit az egykori pályatárs, Sziveri János megfogalmazott a *Magánszférák zenéje* című költeményében:

Nem ártana már privát dolgokkal
foglalkozni. Kiteregetni – elvben –
mások szennyesét. S tenni ezt okkal.
Felmérni egymást magán-ügyekben.⁵

Nincs a külvilágtól független magánszféra és fordítva. Ennek felmérése pedig a kritika feladata. A kíméletlen és gyökeres átértékelése mindannak, amit a média-masszázs művel a politikai és magánéleti választásainkkal. Ahogy Adorno írja az új zene kapcsán: „Nem az ellentétek feletti békeesség lenne kívánatos, hanem maguknak az abszolút ellentéteknek tiszta, kompromisszummentes ábrázolása.”⁶

Fenyvesi kompromisszummentes kollázsait szemlélni kockázatos. Azzal szembesítenek, hogy a valóságkép szemét, hogy az intimitás áru. Ám azzal is, hogy vadnak születünk, hogy mi voltunk az égen a csillagok.

5 SZIVERI János *minden verse*, Bp., Kortárs, 1994, 191.

6 Theodor W. ADORNO, *Klasszicizmus, romantika, új zene* = Uő, *Zene, filozófia, társadalom*, ford. HORVÁTH Henrik, Bp., Gondolat, 1970, 226.